

69 4.

BESZÉD,

MELYET

AZ 18⁶⁹/₇₀-ik ÉVI TANSZAKNAK

A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMNÉL

OCTOBER 5-én TÖRTÉNT

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSAKOR

AZ EGYETEM NAGY DISZTEREMÉBEN

MONDOTT

Dr. WENZEL GUSZTÁV,

KIRÁLYI TANÁCSOS, A MAGYAR MAGÁNJOG, A Bányajog és a JOGTÖRTÉNET NY. R. TANÁRA, A BÉCSI EGYETEM BÖLCSESZETI KARÁNAK, A MAGYAR TUD. AKADEMIA, A DÉLI SZLÁV TUD. ÉS MŰV. AKADEMIA, S TÖBB BEL- ÉS KÜLFÖLDI TUDOMÁNYOS TÁRSULAT TAGJA, A PESTI KIR. ÁLLAMVIZSGÁLATI BIZOTTMÁNY JOGTÖRTÉNELMI OSZTÁLYÁNAK ELNÖKE STB., MINT A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR E. I. DÉKÁNJA. *

BUDÁN,

A MAGYAR KIR. EGYETEM BETŰIVEL.

1869.

Tisztelt Gyülekezet!

Anyaintézetünknek egyik régi szokása az, hogy minden egyetemi évnél kezdetén, miután a templomban Isten segítségével ajtatos imáinkat végeztük volna, a szűnidő utáni kölcsönös találkozás végett ünnepliesen összegyűlünk, s hogy ezen alkalommal egy beszéd tartassék, mely az egyetem ezen évbéli tudományos munkásságának mintegy bevezetése. Ezen beszédet felváltva tartani a karok dékánjai vannak hivatva, azon sorban, a mint a rector a karok kebeléből választatik. S így ma én vagyok szerencsés mint a jog- és államtudományi kar e. i. dékánja a tisztelt gyülekezet előtt szólhatni. A mennyiben pedig körünk viszonyai és egyetemünk jelen állása azt hozza magával, hogy gyakorlati irányú fejtegetésekre nagyobb súlyt kell fektetni, mint szép szónoklatokra: az én feladatom sem lehet, valamely abstract felfogású, bár még oly érdekes tárgyról formyszerű beszédet tartani; s czélszerűbbnek látszik, inkább oly kérdést szemügyre vennünk, mely nemcsak érettebb tudományos férfiak, hanem az egyetemi tanulók előtt

is nagyobb érdekkal, s egyszersmind gyakorlati jelentőséggel is bír. Ilyennek találtam a tudományos patriotizmust, melynek különösen az egyetemi tanulásra vonatkozó néhány főmomentumát kiemelni, és az egyetemi tanulók figyelmébe ajánlani, mai beszédemnek feladata. A dolog természetében fekszik, hogy — mennyiben az egyetemi tanuló igyekezeteinek célja az, hogy magát a tudományok terén szellemileg kiképezze, — a tudománynak nemcsak belső becsére, hanem külső gyakorlati jelentőségére is kell vonatkoznom.

* * *

Fejtegetésemnek kiindulási pontja azon nálunk magyaroknál általános és senki által kétségbe nem vonható meggyőződés, hogy a hazát nemcsak szeretni kell, hanem hogy mindenkinek egyik szent kötelessége az is, minden erejét oda fordítani, hogy javát — mennyiben tőle telik — emelje, előmozdítsa és biztosítsa, s veszély esetében azt minden rossztól megóvni igyekezzen. Gyakorlatilag ezen meggyőződés közvetlenül mint kötelességérzet, s foganatosítva mint ezen kötelességnek öntudatos teljesítése, mint patriotizmus nyilatkozik.

A „patriotizmus” gyakorlásának sokféle iránya van, ahhoz képest, a milyen valamely honpolgárnak állása és élethivatása, melynél fogva a haza javát előmozdítani képes. Azért tévedés, sőt igazságtalanság, a patriotizmus fogalmát a honpolgároknak csupán egyes osztályaira szorítani. Valamint a ka-

tona, a föld- és házbirtokos; úgy a tudós, a művész, a capitalista is, ámbár érdeke nincs oly közvetlenül röghez kötve, azért a haza sorsa iránt a szívnek és lelkesedésnek legtisztább érzésével nem kevesbbé viseltethetik, mint amazok; de épen úgy áll módjában is diszét és javát hatályosan előmozdítani. Névszerint a tudományos élethivatásnak, melynek csakugyan eddig hazánkban nem igen kedvező sorsa volt, e tekintetben ma fontos feladata van.

S most a dologhoz.

* * *

Korunk egyik jellemző fővonása az, hogy a gyakorlati akár köz-, akár magánéletnek terén, egész nemzetek és országok nem kevesbbé, mint kisebb területek és társulatok, s úgy szintén egyes egyének is, törekvéseiknek nevezetes eredményére szert csak úgy tehetnek, ha ezen célra nagyobb szellemi erőt kifejteni képesek és hajlandók. Azon idő, melyben az anyagi erőnek megfeszítése, több nevezetes életirányhoz képest, magában is kielégíthető sikert vívhatott ki, már régen lejárt; s ma ott is, hol különben az anyagi erő az eldöntő elem, nagyobbszerű eredmény az által van feltételezve, ha egyszersmind szellemi tényezők is alkalmaztatnak. Akár a szellemi, akár az anyagi világot; akár a béke, akár a háború viszonyait tekintjük, az uralkodó szabály ma mindenütt: „Mens agit at molem.”

A szellemi világ állására bővebben hivatkoznom talán szükségtelen. De a dolog természetéből

foly, hogy annak bármelyik irányára fordítjuk is figyelmünket, s a tudományosság és a művészet bármelyik ágát is vesszük szemügyre, oly elemekkel találkozunk, melyekbe csakis bizonyos műveltség mellett lehetséges behatni. A szellemi műveltség itt határozott kört állapít meg, melyből mindazok kizárva maradnak, kik az anyagi világ által annyira lebilincseltek, hogy az emberi élet ezen magasabb színvonalára öntudatosan emelkedni képtelenek. Mert nemcsak azokban, kik a tudományosság és művészetnek terén működnek; de azokban is, kik itt a közönséget képezik, szükséges bizonyos szellemi előkészültség, bizonyos képesítettség; s mindaz, kiben ez hiányzik, a valódi magasabb műveltség elismerését saját számára nem igényelheti. S minél nagyobb valamely nemzetnél azoknak száma, kik ezen nemesebb műveltség körébe tartoznak, s ezek maguk közt minél inkább képeznek egy bensőleg szerves osztályt, annál inkább illik ilyen nemzetre a kulturái nemzetnek neve is; s viszont.

De az anyagi világ tekintetében is, ki fogja ma tagadhatni, hogy azon foglalkodások is, melyeknél a külső természethez legközelebb állunk, s annak u. n. nyers terményeit nyerjük; a mezei gazdaság, a bányászat, sőt a pásztorkodás, a halászat és a vadászat is, okszerű módon ne üzendők? hogy tehát azoknak, kik fáradozásuknak kedvező sikerét innen várják, szintén nemcsak élethivatásuk közönséges fogásait kell ismerni, hanem bizonyos szellemi előkészültséggel is bírni! S ha ez így van, mi természetesebb, mint hogy ily előkészültséget és képesítettséget még kevesbbé nélkülözhetnek azok, kik az ipar és keres-

kedés különféle ágaiban részesek. Nem csoda tehát, ha a míveltebb nemzetek ma különös gondot oda fordítanak, hogy ezen foglalkodások minél okszerűbb módon vétessenek munkába, s hogy ennek eszközlése végett nemcsak czélszerű tanintézeteket és szakiskolákat alapítanak, hanem a nemesebb irányú okszerű termelést és iparúzést más buzdító intézkedések által is igyekeznek támogatni.

S ha ezekhez képest általános ma az egyetértés, hogy a nemzetek a békesség áldásaiban egyedül nevezetesebb szellemi erőnek megfejtése mellett részesíthetők; s hogy azokban: kik az államok kormányát és a jogszolgáltatást kezelik, jeles szellemi tehetségek és nevezetes előkészültség szükséges; másrésről nem kevesebbé elismert igazság az is már, hogy háborút jó sikerrel viselni magasabb szellemi képesítettség nélkül szintén ma lehetetlen. Igenis, uraim! azon idő, melyben a hadviselés kizárólag a népek bátorságában és vitézségében, a harczosok személyes ügyességében, s egyesek hősies lelkületében lelte sikerének biztosítékát, már szintén régen lejárt. Ma a taktika már valóságos tudomány, s a támadó és védő hadi szerek már oly tökéletesek, hogy azok ellen egyesek hősies lelkesültsége igen keveset nyom. S azért ma nemcsak a vezérekben magasabb szellemi conceptio szükséges, a haditervek megállapításánál és kivitelében; hanem magában a katonaságban is megkívántatik, hogy minden egyes a parancsnokok rendeleteit okszerűleg teljesíteni, sőt veszély esetében maga magáról is gondoskodni képes legyen.

Mindezekből azon meggyőződést meríthetjük,

hogy a tudományok szorgalmas tanulmányozása egy-
 szersmind az államok és nemzetek szellemi tőkéje
 emelésének feltétele; hogy tehát — a mennyiben ez
 által a közjó nevezetesen előmozdittatik s a honsze-
 retet hatalmas támaszt nyer, — itt a patriotismus éb-
 resztésének és kifejtésének egy hatályos tere támad;
 hogy ennél fogva ma minden civilisált államban a
 szellemi művelődés intézetei mint ezen tudományos
 patriotismus szülőhelyei bírnak fontossággal; s hogy
 — a mennyiben névszerint az egyetemek az egye-
 seknek módot nyújtanak, a tudományos műveltség
 magasabb polczára emelkedhetni, és czélszerűleg ren-
 deztetvén, a nemzetek szellemi tőkéjének megszerzé-
 sére, biztosítása és gyarapítására, s a tanulóknak a
 haza java melletti lelkesülésének hatályos támogatá-
 sára szolgálnak — ezeknek fennállása, működése és
 virágzása az országok és nemzetek kulturai haladásá-
 nak feltételei közé számítandók. Ezen igazságnak ön-
 tudatos felfogása határozza meg a szempontot, mely-
 ből a tanárok oktatásának, s az egyetemi hallgatók
 tanulásának kiindulnia kell.

* * *

Szabadjon ezen alkalommal az egyetemek, s az
 u. n. specialis tanintézetek, milyenek a jogakademiák,
 kereskedelmi, bányászati, sebészeti tanodák stb. közti
 különbségre is figyelmeztetnem. Míg t. i. az egyetem
 hivatása az, tanulóit közvetlenül a tudomány szenté-
 lyébe vezetni, s őket egyrészt a szaktanoknak mi-
 nél alaposabb oktatása által választott élethivatásukra

előkészíteni és képesíteni; másrésről pedig nekik módot is nyújtani, a tiszta tudományosság magasabb köreibé behathatni: addig a specialis tanodáknak tulajdonképi feladata nem más, mint azon ismereteket a közoktatás tárgyává tenni, melyek okvetlenül arra szükségesek, hogy a tanuló valamely határozott, magasabb szellemi képesítettséget nem igénylő életpályára képes legyen, p. o. mint alsóbb vagy közép-rendű hivatalnok, mint sebész stb. Míg tehát az egyetemeken a tudomány magasabb tekintetei szolgálnak mind az oktatás, mind a tanulásnak irányadásul; a specialis tanintézeteken a gyakorlati életnek bizonyos pályája a célpont, melynek a tudományos tekintetek is alárendeltetnek. Ott az oktatás és a tanulás oly álláspontot foglal el, mely a tanuló egész szellemi létét áthatni, s a tudományosság jelen színvonalára emelni igyekszik; itt mind az oktatás, mind a tanulás valamely határozott életpályának egyoldalú felfogásához képest rendeztetik. Nem lévén ez alkalommal feladatomb, az egyetemek és a specialis tanintézetek közti viszonyt tüzetesen fejtegetni; csak röviden arra figyelmeztetek, hogy az egyetemek, ellentétben a specialis tanodákkal, újabb emelkedéseket leginkább azon körülménynek köszönik, hogy a tudományok művelésében a sokoldalúság elvének hódolván, munkásságukat is ennek értelmében igyekeznek rendezni és kiterjeszteni. S azért a karok szerinti rendezés az egyetemek szervezésének egyik lényeges attribútuma; míg a specialis tanintézeteknél semmi értelemmel nem bírna.

S most az egyetemi tanulást körülbelől a következő tekintetek szerint vonalozhatnók körül. Rendes egyetemi hallgatók csak azok lehetnek, kik előbb a gymnasialis tanulmányokat jó sikerrel befejezték, s az u. n. érettségi vizsgálatot kedvező eredménynyel letették. Ezek az egyetem valamely karához felvétetvén, u. n. egyetemi polgárokká lesznek, s rendes tanulmányaikat itt a hit- és jogtudományi karnál nyolcz, s az orvosi karnál 10 félév alatt fejezik be. Sajátságos állással bír a bölcsészeti kar, mely a tiszta tudomány szakmáit tárgyalja; s mivel így a tulajdonképi alaptudományokat, s azokat foglalja egybe, melyek a szellemi műveltséget kiválólag eszközlik, az egyetemi tanulmányok leglényegesebb részét képezik, ezért más karok hallgatói által is látogatattik. Általános szabály az oktatási és tanulási szabadság; úgy mindazáltal, hogy mindkettőnek határozott célja és iránya legyen. S ehhez képest tanulmányozási ideje alatt az egyetemi tanuló bizonyos tantárgyakat hallgatni köteles, másokat hallgatni csak buzdíttatik. Iskolai vizsgálatokat az egyetem világi karainak tanulói letenni már nem tartoznak; mert régi a tapasztalás, hogy ilyenek a valódi tudományos haladást nem eszközlik, hanem inkább zavarják. Tudományos képesítettségét az egyetemi polgár az államvizsgálatok s az egyes karok előtti szigorlatok által bizonyítja. A dolog természetében is fekszik, hogy valamint oly tanulótl, ki a gymnasiumon érettségi vizsgálatot kiállt, méltán várható, hogy tanulmányaiban külső kényszerítő eszközökre már nem szorúl, s magaviseletében is önként

és szabad elhatározásának folytán mívelt ifju módjára fog az egyetemi szabályokhoz alkalmazkodni; úgy az egyetem ezen irányban is inkább tanácscsal vezetni, mint büntetéssel kényszeríteni van hivatva, és az egyetemi becsületérzésben keresi ama támaszt, mely az egyeseket kötelességeik teljesítésére lelkesítse; kik ha erre nem hajlandók, előbb intetnek, de azután az egyetemi polgárok [sorából] kitörlendők, illetőleg az egyetemből kizárandók, a mi „relegatio“-nak neveztetik.

* * *

Látjuk ezekből, hogy az egyetemi élet, habár vele született főeleme az egyetemi szabadság és becsületérzés: azért gyakorlatilag mégis bizonyos szabályokhoz kötött, melyeknek pontos megtartása, akár tanulmányozása, akár magaviselete tekintetében minden egyesnek szent kötelessége; de másrésről a tudományos patriotismus ébredésének és megszilárdulásának is szükségképi feltétele. De látjuk azonkívül azt is, hogy az egyetemi tanulmányok pályáján csakis a szorgalom, igyekezet és tudományos lelkesedés útján juthatni kedvező sikerhez.

S itt talán helyénlévő, ha fiatal barátaimat, kik egyetemünknek polgárai, még néhány fontos körülményre figyelmeztetem, s névszerint nemzeti és egyetemi becsületöknél fogva kérem, hogy mindolyastól óvakodjanak, a mi tanulmányaik és jövődöbéli életpályájuk tekintetében hátrányukra lehetne, s könnyen a haza azon reményét hiúsíthatná meg, melynél fogva bennök egykoron felvirágzásának hatályos támaszait bírni hiszi. Figyelmeztetésem részint a tanu-

lási módszerre, részint az egyesek általánosabb szellemi és erkölcsi maguktartására vonatkoznak.

A tanulás módszerére nézve megjegyzem, hogy mindig az egyetemi tanulmányok magasabb rendeltetése tartandó szem előtt. Az egyetemi tanulásnak főeszköze és támasza az illető szaktanárok élő előadása, hol szakadatlanúl és szorgalmasan megjeleni, az egyetemi tanulónak első kötelessége. A tanár előadásának lényege nem a kész tudás bizonyos mennyiségének átruházásában, hanem az élő szónak azon hatásában áll, mely által a hallgató szívét a tudomány érdekében megnyeri, míg lelkében oly képzelmeket, gondolatokat és combinatiókat ébreszt, melyeknek saját ereje általi szellemi reproductiója az egyetemi tanulásnak tulajdonképi feladata. A tanár tehát előadásában hallgatóinak mintegy a világító szövétneket nyújtja, melyen ezek szellemi létőknek mécseit meggyújthatják. Nyomtatott könyveknek helyes használata a tanár élő előadásának hatását támogathatja igen, de nem pótolhatja soha. S azért az autodidactismus, s az u. n. könyv nélküli mechanicus tanulás a kezdőre nézve hátrányos inkább mint hasznos.

Autodidactismus alatt a tanulmányozásnak azon modorát értjük, ha valamely tudományt saját magunknak felfogása szerint, és minden idegen szakavatott oktatás vagy útmutatás nélkül, egyedül könyvből akarunk megtanulni. Ennek két neme van, ahhoz képest a mint vagy csak egy könyvből tanulunk, vagy e célra több, rendszerint minden válogatás nélkül összekapott könyvet használunk. Azt vélem, nem szükséges bőven bizonyítanom, hogy vala-

mint kellő elkészültség mellett, milyet a tanár elődása eszközöl, könyveknek rendszeres olvasása és az irodalomnak helyes használása, a haladásnak legbiztosabb módja; úgy a kellő előkészület nélküli olvasás, ha egy tudományos könyvre szorítkozik, eredményhez nem vezet, ha pedig többre terjed, inkább zavart eredményez, mint felvilágosítást vagy csak tájékozást is.

Mi a könyv nélküli tanulást illeti, nem tagadom, hogy ennek okkal móddal ott, hol általa a tanult tárgynak szellemi reproductiója elősegítettetik, nem ritkán kedvező hatása lehet; mert régi példabeszéd: „Tantum scimus, quantum memoria tenemus.” De egészen más az, ha valaki azt hiszi, hogy ismeretei csupán azért gyarapodtak, mert sokat tanult könyv nélkül elmondani. S névszerint az egyetemi tanulmányoknál a tanuló nagyon tévedne, ha valamely, bár még oly jeles tankönyvnek szószerinti elmondásánál tovább nem hatna. Mert hiszen nem azon kell lennie, hogy ilyen könyvnek holt betűjét elnyelje; hanem azon, hogy tartalmát értelmileg minél mélyebben áthatva, megemészsze és így szellemileg magáévá tegye.

Egyébiránt az egyetem nemcsak arra van hivatva, hogy a tudományokat gyámolítsa és terjessze; hanem arra is, hogy tanulóinak jellemét növelje és képezze. S ezen, de csakis ezen értelemben lehet azt nevelő intézetnek tekinteni. Mert magában világos, hogy egyetemi tanulóvá csak az lehetvén, ki a gymnasialis pályát tökéletesen bevégezte, s ennek folytán érettségi bizonyítványt kinyert, mi annyit tesz, hogy nevelése már befejeztetett; itt már nem

az egyén, hanem jelleme a további erkölcsi kiképesítésnek tárgya.

Az magától értetik ugyan, hogy az egyetemi tanulók vallásos és erkölcsi kötelességeiket külső kényszerítés nélkül, szabad elhatározásuknál fogva teljesítsék. De az egyetemi életnek akkép kell rendezve lenni, hogy abban az egyes tanulók a társadalom mívelt tagjaivá, férfias jellemű honpolgárokká, és buzgó hazafiakká is legyenek. E tekintetben az egyetem a tudományos patriotizmusnak seminariuma. Nézetem szerint, az egyetem ezen hivatásának részletes kifejtése magában is egy mélyebb fejtegetésnek méltó feladata lenne; de mai beszédem oly messze nem terjedhet. S így csak három ferde erkölcsi irányt szabadjon feltüntetnem, melyek magával az egyetemi tanulással is szoros összefüggésben állnak, s melyeknek elhárítására az egyetemi életnek okszerű rendezése igen hatályos. Ezek a túlságosan kifejtett subjectivismus, a tudákosságnak uralomra jutása, és a dilettantizmusnak a valódi tumányosság rovására emelése.

A túlságos subjectivismus itt a társadalmi önzés azon fokozatát jelenti, melynél fogva az egyes nézeteit és érdekeit, mások eltérő véleménye és kívánatainak minden tekintetbevétele nélkül érvényesíteni; minden előnyt egyedül a maga számára igénybe venni; mindazokat, kik vele egyetértésben nincsenek, lenézni és üldözni; sőt a társadalom javát is saját kívánatainak alárendelni igyekszik. A subjectivismusnak belső jogosultsága annyiban van, a mennyiben az egyeseknek önérzete és önbecslése nélkül társadalmi szabadság nem is képzelhető. De hátrá-

nyos hatása ott kezdődik, a hol egyesek a közjót és közvéleményt csak annyiban respectálják, a mennyiben saját érdekeik és felfogásukkal összhangzásban vannak. S ezen hátrányos hatás annál inkább fejlődik, a mennyiben a társadalmi és politikai életben pártszakadás támad; a mely úton valóságos társadalmi bűnné is válhatik.

A subjectivismus ezen túlságos kifejtése ellen, hitem szerint, igen fontos óvszer az egyetemi tanulás és szokásoknak helyes rendezése volna. Azon ifjak, kik fiatal korukban a tudománynak jelentőségét respectálni tanulták; kik meggyőződtek, hogy komoly tanulmány nélkül szellemi képesítettségre szert tenni nem lehet; kik egyetemi társaik irányában az illem és társalgási míveltség szabályait szem előtt tartani megszokták; kik végre kezdettől fogva mindig csak a társadalom és a haza áldozatkész tagjainak érezték magukat: férfikorukban is a gyakorlati élet minden viszonyai közt a szerénységről szintén nem fognak megfélemedezni; s mind mások eltérő nézetei és érdekei irányában méltányosak, mind ott a hol a közvéleményt respectálni és a közjónak áldozni kell, e polgári erény kívánalmait teljesíteni készek leendenek.

A túlságos subjectivismusnak beteges kinövései közé tartozik az elbizakodott tudákosság is; mely a valódi tudományosságnak sokkal veszélyesebb ellene, mint maga a tudatlanság. Mert a tudatlant lehet oktatni és capacitálni; de a tudákos még a legvastagabb tévedéseket és igazságtalanságokat is mégannyira illetékes tekintélyek irányában is mesterkélt sophismákkal fogja fenntartani és védeni. A tudákos elbizakodásnak első csirája az, ha valaki a

tudományokat nem belső értékökért, hanem egyedül azon haszon miatt tanulja, melyet a gyakorlati életben közvetlenül nyújtandók, további kifejlődésében pedig, mivel a tudományokkal minden mélyebb foglalkodást időpazarlásnak tart, a tudományosságnak csak fele kevesebbé értékes részével megismerkedik, másik nemesebb részét soha fel nem ismeri. Midőn tehát az egyetemi tanulás minket arról győz meg, hogy a tudományok rendeltetése a gyakorlat előtt a fáklyát vinni, s nem utána az uszályt hordani; nézetem szerint a tudákosság elbizakodása ellen is ez a legbiztosabb ellenszer.

Végre a dilettantismust illetőleg csak röviden azt jegyzem meg, hogy az magában véve nem csak nem ártalmas, de hasznos is lehet, a mennyiben a közönség legszámosabb tagjaiban annál több tulajdonkép nem is kívántathatik. De ha azok, kik csupán tudománykedvelők, a helyett hogy a tárgyavatott szaktudósoknak működését pártolnák és támogatnák, azokat állásukból kiszorítják, és saját maguk tolazkodnak helyükre; s téves képzelemtől elvakítva az irodalom, vagy a gyakorlati életnek terén a vezér szerepét magukhoz ragadják, ugyanazon hátrányos hatás áll be, mint az elbizakodott tudákosságnál. S ezért itt is az egyetemi alapos tanulás találtatott a legjobb ellenszernek; a mennyiben ennek útján csakhamar átlátjuk, hogy a dilettantismus képesít ugyan arra, hogy mívelt egyénhez illő művészeti vagy tudományos élvezetekben gyönyörködhessünk; de koránt sem elégséges arra, hogy a tudomány lényegét áthassuk, s azt mélyebb felfogás által a gyakorlati életben hasznosítsuk.

*

*

*

S most egybefoglalván mindazokat, a miket eddig felhoztam, mai beszédemnek czélpontját akkép határozom meg szorosabban, hogy az egyetemi élet röviden felsorolt kötelességeinek lelkiismeretes teljesítése, a tudományos patriotizmusnak is legbiztosabb alapja.

Midőn a nemeslelkű bibornokprímás Pázmán Péter anyaintézetünknek első, bár gyöngé alapját tette le, a hazafiságnak legtisztább érzelme által lett vezetve. A nagy Mária Terézia is, intézetünket országos egyetemmé alakítván, s nekünk módot nyújtván, hogy a tudományokat a kor kívánalmaihoz képest alaposabban s nagyobb apparatussal művelhessük; azt akarta, hogy egyetemünk ne csak a felsőbb tudományos műveltségnek, de a polgári erényeknek is ébresztője és gyámolítója legyen. Azóta hazánk köz- és magánéletében nagy változások történtek; de egyetemünknek ezen rendeltetése megmaradt, s nekünk mint a m. kir. országos egyetem tagjainak szent kötelessége az, hogy midőn a tudományt műveljük, a dicső királynénak emléke iránt háladatos pietással is viseltessünk, s mint Felséges Urunk Királyunk hű jobbjai, és ezen szép hazának gyermekei, életünknek legfőbb boldogságát polgári kötelességeinknek pontos teljesítésében keressük. Volt idő, mikor a patriotizmus legdicsőbb feladatának az tekintetett, hogy a jó hazafi kész legyen a hazáért meghalni. De mióta a kornak egyik jelszava az, hogy nem kevesbbé jó hazafi az is, ki kész és képes a hazáért élni, s életét és kellőleg kiképesített tettejét a haza javának és

érdekeinek szentelni; a tudományos patriotismusnak is meg van már az állam és a társadalomban a maga jogosított helye és jelentősége, s különösen egyetemünk hivatott, azt növelni, terjeszteni, és minél hatályosabb irányok szerint kifejteni.

Midőn tehát hivatalos állásomnál fogva az 18⁶⁹/₇₀. egyetemi évet ezennel megkezdettnek nyilatkoztatom; szabadjon egyszersmind azon óhajt és reményt kifejeznem, hogy ezen termek mindig necsak a tudomány, de a tudományos patriotismusnak szentélye is lesznek.